

HERROJEN KANSSA MARJASSA

Tapani Kaakkuriniemi* ja
Veli Salonen**

Koulutusohjelmajärjestelmän uhrien näkömystyksiä

Korkeakoulujen tutkinnonuudistus on kokonaisuudessaan poliittinen prosessi, ja mielenkiintoinen se on siksi, että uudistuksen konkreetti tulos, tutkintoasetus, säätelee myös politiikan tutkimista ja tämän opettamista. Nykyisessä tilanteessa juuri valtio-opin opettajien — osana entisten ns. vapaiden tieteenalojen tutkijakuntaa — ja opiskelijoiden on syytä ottaa kantaa siihen, miten valtio-oppia ja yleensä yhteiskuntatieteitä tullaan lähitulevaisuudessa opettamaan. Näistä näkökannoista riippuu paljon tutkintoasetuksen käytännön toiminnassa saama luonne: miten paljon se kahlitsee ja estää opetusta tai antaa sille uusia mahdollisuuksia.

Tutkintojen uudistamishanke ei ole kuitenkaan sytyttänyt mitenkään erityisesti valtio-opin opettajakuntaa periaatteelliseen pohdintaan opetuksen ja tutkimuksen suunnasta. Kukin on ehkä tahollaan itseksensä ihmetellyt sitä kiirettä, jolla uudistus pyrittiin toteuttamaan ennen kuin varsinainen keskustelu ehti käynnistyäkään. Osaksi tämä vaitiolo johtui tietämättömyydestä ja perehtymättömyydestä, mutta osaksi myös vääristellyn ja kaunisteleavan uutisoinnin aikaansaamasta huolettomuudesta. Opiskelijat ovat huomattavasti terä-

vämmin puuttuneet peliin ja saaneet ainakin heitetyksi esiin monia kiintoisia näkömystyksiä uudistuksen luonteesta ja suunnasta. Itse asiassa tutkinnonuudistukseen liittyvien kysymysten pohtimisesta on Jyväskylässä saanut alkunsa aivan uudenvuodenlainen opiskelijaliike, joka pyrkii ja usein myös kykenee ylittämään vallitsevia puoluepoliittisia, byrokraattisia, ryhmäkuntaisia yms. raja-aitoja sekä ajattelussaan että toiminnassaan. Tämä »yliopistoliike» on pystynyt monin paikoin poistamaan opiskelijoiden ja opettajien vastakohtasetelman ja nostamaan keskustelun selkälaiselle tasolle, jossa argumentin pätevyyttä ei enää ratkaista sen perusteella, millainen jäsenkirja sen esittäjällä sattuu olemaan tai mikä on hänen asemansa jonkin organisaation hierarkiassa.

Pyrimme tässä — ketään haukkumatta — hellävaraisesti, mutta päättäväisesti oikaisemaan eräitä tahallaan aiheutettuja väärinkäsityksiä ja samalla perustelemaan yleensä »jyväskyläläisen koulukunnan» tutkinnonuudistuskritiikkiä. Juttua ei ole tarkoitettu puhtaasti tieteelliseksi analyysiksi, vaan ajatuksia on suureksi osaksi ohjannut arkitajunta ja käytännön työskentelyn tuoma kokemus uuden tutkintojärjestelmän apäkohdista.

Tutkinnonuudistuksen peruskysymyksistä

Tutkintojärjestelmiä on useissa länsimaissa (esim. Ruotsi, Saksan Liittotasavalta ja Iso-Britannia) muutettu 1960-luvulta lähtien. Meilläkin tutkinnonuudistus

* HUK, tuntiopettajana Jyväskylän yliopiston valtio-opin laitoksella; os. Yliopistonk. 9 40100 Jyväskylä 10.

** opiskelija; Jyväskylän yliopiston valtio-opin laitoksella; os. Yliopistonk. 9 40100 Jyväskylä 10.

sai lähtölaukauksensa 1960-luvulla presidentin eräistä kannanotoista. Uudistus-suunnittelun suunta ja toteutus on sen jälkeen yleensä noudatellut muiden maiden suuntaviivoja. Suomalainen tutkinnonuudistus ei kuitenkaan ole suora kopio mistään jo toteutetusta ratkaisusta. Ansiotästä lankeaa Filosofisten ja yhteiskuntatieteellisten tutkintojen toimikunnalle, jonka työn tulos, ns. FYTT-mietintö — jonka mukaisesti uudistuksen suunnittelu 1970-luvulla on pääasiallisesti tapahtunut — julkaistiin v. 1972. Se oli itsenäinen yritys vastata korkeimmalle opetukselle ja koulutukselle asetettuihin haasteisiin ja vaatimuksiin, jotka länsimaissa ovat pitkälle samankaltaiset. FYTT:n antaman vastauksen itsenäisyys ei kuitenkaan takaa, että se on oikea, ja on huomattava, että itsenäisenäkin mietintö kantaa sisällään sen tyyppisiä perusratkaisuja ja yleisiä ajattelutapoja, jotka ovat olleet vallitsevina muidenkin länsimaiden yliopistojen uudistamisessa. Karkeasti voisi sanoa, että FYTT:n esittämän mallin omintakeisuus rajoittuu lähinnä yksityiskohtiin ja verbaalisiin pintakerroksiin.

Mallin perusrakenne ja tosiasiallinen sisältö sallii aikaisempaa huomattavasti voimakkaamman puuttumisen tiedeyhteisön itsemääräämisoikeuteen ja legitimoit tällä tavalla tapahtuneen ja tulevan tieteellisen toiminnan vapauden rajoittamisen. Tässä kirjoituksessa emme voi kovin seikkaperäisesti perustella tätä näkökantaa. Siksi tyydymme esittämään lyhyesti eräitä avainkohtia uuden tutkintojärjestelmän kritiikistä.

FYTT-mietinnön ehkä keskeisin perusajatus oli tavoitteellisen koulutuksen idea, joka suuntautui aiemman järjestelmän väitettyä tavoitteettomuutta vastaan. Se tarkoittaa, että tutkinnoille asetetaan etukäteen eräitä (ammattillisia ja tieteellisiä) tavoitteita, jotka opiskelijan tulee saavut-

taa. Tämä lienee predestinaatio-opin soveltamista yhteiskuntatieteisiin.

Tavoitteellisuusajattelun perusvirhe on siinä, että siinä tarkoitetaan *suunnittelijoiden* eikä opiskelijan (tai opettajan) tavoitteellisuutta. Olipa tavoitteita asettamassa kuinka demokraattisesti valitut elimet tahansa, tosiasiaksi jää aina, että ne ovat opiskelijan ulkopuolelta asetettuja ja hänen tehtäväkseen jää niiden toteuttaminen, tahtoipa sitä tai ei. Tämä merkitsee itsenäisen tavoitteellisen toiminnan estämistä. Tavoitteellisuus onkin tavoitteettomuutta.

Tavoitteellisuuden ja ammattisuuntatuneisuuden periaatteiden yhdistäminen on eräältä kannalta äärimmäisen vaarallista. Koulutusohjelmien aineyhdistelmät määrätään sillä perusteella, minkä aineiden tietoja oletetulla ammatillisella tehtäväalueella oletetaan tarvittavan. Tällä perusteella määrätyistä aineyhdistelmistä poikkeaminen on tosiasiaassa lähes mahdotonta (Asiasta lisää esim. toisen allekirjoittaneen suorittamassa tutkimuksessa Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tutkinnonuudistuskokemuksista). Näin siis tieteen ulkopuoliset kriteerit määräävät niitä ehtoja, joissa tieteellinen toiminta tapahtuu. Asian voi sanoa voimakkaamminkin: yhteiskunnassa tapahtuneen työnjaon ja sen tietyn tulokinnan sisältämät rajoitukset asetetaan koulutusohjelmajärjestelmän kautta myös tieteellistä toimintaa ohjaaviksi rajoituksiksi. Tämä on vaarallinen askel tieteellisen toiminnan vapauden rajoittamisen suuntaan.

FYTT ei luultavasti uskonut ottavansa tätä askelta. Sen erehdys perustuu siihen, ettei se tehnyt eroa kahden erityyppisen ammattisuuntatuneisuuden välille. Tämä käsite voi tarkoittaa ensinnäkin sitä, että korkein opetus ja opiskelu järjestetään yhteiskunnassa ja ammattielämässä vallitse-

vien muotojen mukaiseksi (tätä edellyttää FYTT:n malli). Toiseksi se voidaan ymmärtää tieteenharjoittajien ja opiskelijoiden itsenäisenä hakeutumisena vallitsevan ammattikäytännön ongelmien tutkimiseen. Tähän sisältyy, että tiedeyhteisö järjestäytyy omien tavoitteidensa perustalta ja että opiskelija muodostaa oman opinto-ohjelmansa omien tavoitteidensa perustalta. Edellisessä tapauksessa on kyseessä ammatillinen **spesialistikoulutus**, joka tapahtuu korkeakouluissa; jälkimmäinen taas on yliopistoissa tapahtuvalle tieteelliselle toiminnalle ainoa mahdollinen ammattisuuntautuneisuus. Tutkinnonuudistus pyrki tuomaan yliopistoihin FYTT:n mukaisen ammattisuuntautuneisuuden eli muuttamaan yliopistot korkeakouluiksi. Mikäli tämä onnistuu, se lakkauttaa mahdollisuuden tieteelliseen sivistykseen yliopistoissa. Tähän sisältyy sellainen ajattelutapa, että ei voi olla olemassa tieteellistä koulutusta: tiede voi alkaa vasta, kun koulutus on loppunut.

Lisäksi FYTT:n eräänä pyrkimyksenä oli mahdollistaa tutkintojen yhteismitallisuus. Tähän tarkoitukseen kehitettiin opintoviikon käsite, joka kauniista määrittelystään huolimatta ei tosiasiaa millään olennaisella tavalla poikkea mm. Ruotsissa käyttöön opetus suorituspisteestä. Molemmissa on perusajatuksena opiskelijan työmäärän mahdollisimman tarkka mittaaminen, ennakoiminen — ja kontrolloiminen (mikä takaa, ettei pian käytetä opintotunteja, -minuutteja ja -sekunteja?). Jyväskylän ja Ruotsin kokemukset osoittavat, että pistesysteemin vaikutus opiskelumotivaatioon ja sitä kautta tutkintojen tasoon on yksinkertaisesti tuhoisa.

Uudenlaista järjestelmää on siis kokeiltu Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa kolme ja puoli vuotta. Tiedekuntaan muodostettiin v. 1975 seitsemän koulutusohjelmaa, joista viisi on

selvästi yhden aineen ympärille rakennettuja ja kaksi useamman aineen keskinäiseen riitelyyn perustuvia. Näiden sekaohjelmien nimet ovat teknologisuudessaan toistaiseksi ylittämättömät: »yhteiskuntasuunnittelun» ja »sosiaalisen ympäristön ja sosiaalityön suunnittelun» koulutusohjelmat. Näistä edellisessä on valtio-oppi mukana yhteiskuntapolitiikan ja sosiologian rinnalla huolehtimassa opetuksesta.

Edellä esitetyistä lähtökohdista ja käytännön sovellutuksista johtuen opetus ja opiskelu ovat kohdanneet hallintobyrokratian sekaantumisen asioihin kovin tuskastuttavana. Merkittävää onkin, että ennen niin yksinkertaiset rutiiniasiat on nyt alistettava erilaisten elinten käsiteltäväksi. Tämä on välttämätöntä haluttaessa hallintoportaalle yhä enemmän suoraa valvontavaltaa opetukseen nähden.

Viisi periaatetta ja niiden kohtalo

Tutkintoreformia lähdettiin kokeilemaan ja toteuttamaan viiden peruseriaatteen varassa. Ne ovat ongelmakeskeisyys, tieteellisyys, monitieteisyys, ammattisuuntautuneisuus ja yleisvalmiuksien antaminen.

Ongelmakeskeisyydellä tarkoitetaan sitä, että »opetuksen yleisenä lähtökohtana — tulee olla yhteiskunnallisessa todellisuudessa esiintyvät ongelmat» (Opinto-opas 1974, s. 12). Siinä, että mennään lähemmäksi käytäntöä, ei ole mitään arveluttavaa. Mutta jos samalla unohdetaan tyystin teoriatausta, ajaudutaan siihen, että kaikki yhteiskuntatieteet ovat pian sosiaalihuollon alalohkoja. Vaatimus ongelmien »todellisuudesta» on ymmärrettävissä pragmaattisen hyötyajattelun kautta: kaikella tutkimuksella tulee olla jotakin konkreettista hyötyä harjoitettavalle talous- tai muulle politiikalle. Täten esimerkiksi tieteenalan arviointia kokonaisuudessaan ei voida suorittaa, koska ongelma

ei täytä kriteerejä. Tulevaisuuden vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien pohtiminen hylättäneen myös liian abstraktisuutensa vuoksi.

Tieteellisyydestä todetaan, että »opetuksen ja opiskelun tulee olla nykyistä läheisemmässä yhteydessä tutkimukseen». Mihin tutkimukseen? Siihenkö, jonka edellinen kohta mahdollistaa? Silloin tieteellinen tutkimus olisi sellainen, jonka lähtökohtana on jokin todellinen ongelma. Tämä on tietysti urauurtava määritelmä tästä käsitteestä, mutta muuta arvoa sillä ei liene. Mieleen tulevat eri hallintovirastojen teettämät selvitysluonteiset rutinit. Uudistuksen sosiaalitekologinen perusta itsessään aiheuttaa tieteellisyyden unohtamisen ja opetuksen muuttumisen joko alkeistason arkiymmärryksellä jäsentettävän yleistiedon jakamiseksi tai teknisten knoppien »opettamiseksi». Itse tieteenalan peruskysymyksistä ja muistakaan teoreettisluonteisista ongelmista ei tarvitse enää keskustella, koska tieteenalat eivät tuota lisää teoreettisia ongelmia, vaan ne lainataan filosofiasta ja sovelletaan tarpeen mukaisesti. Tällainen toiminta on hyvin lähellä koirien koulutuksen periaatetta.

Monitieteisyyden idean mukaan asioita on voitava nykyisestä olennaisesti poikkeavalla tavalla »tarkastella useiden tieteenalojen näkökulmasta». Itse asiassa se tieteiden välinen, usein toki puutteellinen kosketus, jonka arvosanajärjestelmä mahdollisti, rakentui huomattavan loogiselle perustalle. Pääaineesta hankittiin laudatur-tason oppimäärä, jota sivuaineiden pakolliset cl-tason opit tukivat. Lisäksi viime aikoina lähes kaikki opiskelijat suorittivat minimivaatimukset ylittäviä opintoja, mikä jäsentää käsitystä tieteenalojen keskinäissuhteista. Ei siis ole perusteltua puhua vanhan järjestelmän kapea-alaisuudesta.

Koulutusohjelmassa opetetaan alusta alkaen 6—7 oppiaineen erillisiä opintopaketteja, jolloin mistään tieteenalasta ei ehkä muodostukaan yleiskuvaa. Toisinaan on erittäin turhauttavaa olla tentaattorina opintopaketeissa, joissa tenttijät ovat näitä »multiskientistejä»: tentteihin mennään sillä mielellä, että pääasia on läpipääseminen, laadulla ei niin väliä. Vanha järjestelmä sisälsi tutkinnon minimivaatimukset. Näin on uudessa järjestelmässäkin, mutta sen lisäksi on myös maksimi-vaatimukset eli raja, mitä enempää ei voi opiskella! Kun lisäksi muiden tiedekuntien oppiaineiden opiskelu on tehty melkein mahdottomaksi, voidaan sanoa, että koko monitieteisyyden periaate on toteutunut täysin pääläellaan. Järjestelmän hajanaisuus on johtanut sekatieteisyyteen (tai minitieteisyyteen), ja rajoitukset estävät sivistyksen laajentamisen muiden tiedekuntien opetuksella.

Ainoa periaate, jossa on jotakin saavutettu, on **ammattisuuntautuneisuus** ymmärrettyänsä siten kuin edellä oli puhe. Sen mukaan tutkintojen pitää suuntautua »johonkin tieteelliseen, yhteiskunnalliseen tai ammatilliseen tehtävään tai tehtäväryhmään». Aiemminhan akateeminen tutkinto ei ollut tarkoitettu suoraan ammattiin johtavaksi, vaan se tarjosi perustan, jolla yleensä saattoi sijoittua hyvinkin erilaisiin tehtäviin. Nyt sen sijaan katsotaan, että tutkinto antaa ammatin ja että yliopistot muutetaan korkeimman tason ammattiopistoiksi. Tämä on loogisesti yhteydessä niihin ajatuskulkuihin, joilla edellä määriteltiin tieteellisyyttä: tutkinnot vietään niin konkreettiselle tasolle, että niitä ei juuri voi erottaa ammattikoulujen opintolinjoista. Tähän liittyy myös keskiasteen koulutuksen muutoshanke, jonka toteuduttua noin neljän vuoden kuluttua yliopistoihin hyväksytään eri ammattitutkinnon omaavia opiskelijoita jatkokoulu-

tukseen; voi vain kuvitella, millaista opetus tulee silloin olemaan.

Suunnattaessa tutkintoja käytännön ammatteihin tulee vastaan ongelma, mistä keksitään ammatteja eri aineiden opiskelijoille. Valtio-opin opiskelijan ammatiksi on Jyväskylässä määrätty yhteiskuntasuunnittelija. Nyt tästä yritetään päästä eroon. Varsinainen ongelma tulee olemaan esim. filosofiassa — sitä ei aineen hyödyttömästä luonteesta johtuen voi enää opiskella pääaineena Jyväskylässä — tai monilla humanistisilla oppiaineilla. Kaikki tällainen ammattiteleologia johtaa siihen, että opetus keskittyy tiettyjen valmiuksien antamiseen ja tiedon soveltamiseen, jolloin tieteenharjoittajan perinteinen kriittinen asenne kitketään pois.

Viides periaate, **yleisvalmiuksien antaminen**, on taas kääntynyt pääläelle. Yleisvalmiuksia saadaan kylläkin ns. yleisopintojen puitteissa, mutta jatkossa asia on toisin. Entisen pro gradun tekemisen sijasta nykyään pitäisi osallistua projekteihin, joissa tutkitaan tiettyä (konkreettia!) erikoisongelmaa. Tämä ongelma määrää myös jatko-opiskelun tutkimusaiheen. Laaja-alaistamisen sijasta on ajautettu kapea-alaiseen erikoistumiseen. Tämähän on viime vuosina lanseeratun manageriyliopistoajattelun kulmakiviä: vain specialisti pystyy ratkaisemaan asian hyvin, mutta toisaalta vain oman alansa asian.

Pienet tieteenalat uhattuina

Tutkintojen uudistamishanke on osoittanut halua tehdä strategisia vallansiirtoja yliopistojen sisällä pieniltä tieteenaloilta suuremmille. Näitä siirtoja perustellaan tarkoituksenmukaisuussyillä: koska ne oppiaineet, joihin opiskelijoita pyritään keskittämään, kärsivät ns. resurssien puutteesta, ne vaativat opettajavoimia niistä

oppiaineista, joihin opiskelijoita ei haluta päästää. Jyväskylässä valtio-oppi on haluttu muuttaa hallintotietouden jakamiseksi, ja kun tämä ei täysin ole onnistunut, on laitosta yritetty lakkauttaa tai sulattaa se johonkin isompaan yksikköön. Parhaillaan yritetään siirtää yhtä assistentin tointa taloustieteisiin kesken tämän toimikauden. Tällaista on järkevä ja uudenaikainen »yliopistopolitiikka»?

Teoreettisesti katsoen ongelma on mielenkiintoinen ja osoittaa voimapolitiikan opin hyvää omaksumista: pelkästään suureen kokoon vetoamalla voidaan vaatia mitä tahansa. Voi vain ihmetellä, miten lähivuosina tule käymään muiden pienten oppiaineiden, kuten klassisten tai uusien kielten, kirjallisuuden tai vastaavien. Näiden lienee parasta jättäytyä koulutusohjelmien ulkopuolelle, koska asetukset nyt mahdollistavat sen. Tällöin muodostuisi kahtiajako »suurten» ja »pienien» tieteenalojen välille.

Informaation kaunistelu ja väätely

Tutkintoreformia ei olisi onnistuttu saattamaan nykyiseen vaiheeseen, ellei asioita olisi tiedotettu sopivalla tavalla. Tällä tarkoitamme sitä, että reformista puhuttaessa toistettiin jatkuvasti muutamia iskulauseen kaltaisia hokemia, mutta rationaalinen argumentointi puuttui täysin. Tämä osoittaa, että tieteen liepeillä harjoitettava politiikka ei ole sen tieteellisempää kuin kunnallispolitiikka. Kuvaan kuuluu vielä, että usein todettiin, että esitetty kritiikki on otettu huomioon. Missään yhteydessä ei tällaista kuitenkaan näytä tapahtuneen. Seuraavassa kommentimme muutamia tyypillisiä väitteitä.

1) *Opiskelijat yhdessä taantumusprofessorien kanssa ovat vastustamassa de-*

mokraattisten voimien ajamaa tutkinnon-uudistusta. Tämän fraasin esittäjien on syytä mennä itseensä ja miettiä, mitä se taantumus oikein on. Siitä puhuvat erityisen mielellään opetusministeriön yläporras ja monet suuren puolueen miehet. Korostettakoon nyt, että reformia vastustamassa ovat olleet kaikki sellaiset opettajat ja opiskelijat, jotka kantavat huolta alansa tulevaisuudesta, ja siinä yhteydessä ei ole jäsenkirjaa kysytty. Tähän liittyy alussa mainittu uudenlainen yliopistoliike. Ikään kuin tieteellisiä rakenteita voitaisiin ratkoa parlamentaaristen määränemistöjen turvin! Miten kävisi, jos samoilla perusteilla ratkaistaisiin, kiertääkö maa aurinkoa vain päinvastoin? Millä päätös osoitettaisiin oikeaksi?

Tutkinnonuudistusprosessissa samoin kuin koulutusohjelmajärjestelmässä itsesäään on tärkeätä se, että nämä siirtävät ja ovat jo siirtäneet tieteellisiin kysymyksiin liittyvää päätösvaltaa tiedeyhteisön (johon kuuluvat sekä opiskelijat, opettajat että tutkijat) ulkopuolelle. Voitaisiin sanoa, että samalla kun hallinnonuudistuksesta on pidetty suurta ääntä, se on samanaikaisesti kaikessa hiljaisuudessa toteutettu: professorinvallasta on siirrytty virkamiesvaltaan. Nyt ovat useat opettajat ja opiskelijat tämän vihdoon havainneet ja nousseet sitä vastaan esittäen tavoitteekseen tieteellisen sivistyksen mahdollistavan yliopiston. Tällöin syntyy ministeriön ja muun hallinnon sekä yleensä hallinnollispoliittisesti asiaan suhtautuvien näkökulmasta katsottuna sellainen harhainen mielikuva, että uusi ääriivasemmistolais-taantumuksellinen rintama tahtoo estää demokraattis-edistyksellisen yliopistouudistuksen toteuttamisen.

2) *Vain ääriivasemmistolaiset opiskelijat vastustavat tutkinnonuudistusta.* Tämän-tyylinen slangi vetoaa tunteisiin ja asen-

teisiin ja tarttuu nopeasti kaikkiin, jotka ovat asioita hoitamassa siellä ylätasolla. Niinpä esim. ennen liberaalismiellisenä tunnettu professori *Borg* väittää (Tiedepolitiikka 4/1978, s. 12), että tämä ääriivasemmisto on haitannut asetuksia suunnitelleen työryhmän työtä. Oikaisuna voidaan taas kertoa, että nimenomaan Jyväskylässä on asian tärkeyden vuoksi rikkottu perinteitä ja vastustettu reformia laajan, puolue- ja ryhmäkuntajaon ylittävän rintaman voimin. Vain ns. miedompi vasemmisto on ollut uskollinen suurelle puolueelleen ja jonkin verran puolustellut uudistusta. Sen sijaan ääriivasemmisto ja -oikeisto, kuten myös muut ääriiliikkeet, ovat ymmärtäneet asian ja olleet yksissä tuumin reformia vastustamassa.

3) *Asetusluonnoksissa (eli myös asetuk-sissa) on huomioitu lähinnä Jyväskylässä esitetty kritiikki.* Väite on yhtä lailla tuulesta temmattu kuin edelliseltäkin. Jyväskylässähän vaaditaan »reformikokeilun» pysäyttämistä, mutta sitä ei suinkaan ole tehty. Keväällä 1978 silloinen projektisihteeri *Kilpi* kävi esittämässä uudistushankkeen tilannetta. Hänen perustelunsa eivät kuitenkaan vakuuttaneet kuulijoita, ja hän itse kieltäytyi hyväksymästä kuulijoiden esittämiä näkökohtia. Tämän jälkeen kontaktit uudistajiin on otettu asetustyöryhmän jäsenten tai toisen opetusministerin kautta, mutta turhaan. Kritiikkiä on vaikea ottaa huomioon, kun suunnitteluväki puhuu eri kieltä kuin kriitikopuoli.

4) *Uudistuksen vastustajat haluavat palauttaa vanhanaikaisen arvosanajärjestelmän.* Aivan tästäkään ei ole kysymys. Jos olisi vain nämä kaksi vaihtoehtoa, niin epäilemättä arvosanajärjestelmä saisi enemmän kannatusta. Sekin sisältää puutteellisuuksia, mutta niitä ei lainkaan pa-

ranneta siirtymällä ohjelmoituun opetukseen. Arvosanajärjestelmässä opiskelija voi muodostaa arvosanoista välitavoitteita, mikä ei taas ole mahdollista reformoidussa järjestelmässä. Siinä kurseja käydään hajanaisen ohjelman mukaan, mikä ei johda harkittuun eikä järkevään opiskeluun. Väitteeseen voidaan todeta, että muuttaman vuosisadan käytössä ollut arvosanajärjestelmä sisältää kehittymismahdollisuuksia, ja niipä se on pidettävä voimassa niin kauan kunnes keksitään jotakin parempaa tilalle.

Miten tästä eteenpäin?

Tutkintoreformihanke ei ole mitenkään rationaalinen prosessi, ja tämän vuoksi se muistuttaa monia tavallisempia poliittikan lehmäkauppoja. Siitä on tullut urakka, jolla turvataan virkauran jatkuminen ministeriön yläportaana virkamiehille. Jos uudistus olisi jouduttu peruuttamaan, se olisi ollut arvovaltatappio sen suunnittelijoille. Jyväskylän yliopisto on ollut pioneerin asemassa reformin kokeilun suhteen. Vuosien varrella se on yrittänyt saada kritiikkimielialaa leviämään muihin yliopistoihin, mutta onnistunut tehokkaasti vaimennuskoneiston vuoksi vasta viime aikoina.

Järkkymättömimpiä uudistajia ovat olleet ministerit. Heille on virallisia ja epävirallisia teitä pitkin esitetty, miksi uudistusta vastaan on kamppailtu, mutta sanomaa ei ole ymmärretty. Sivistyksen puolustaminen ei ole ollut hyvä peruste

Kiinassa ns. neljän kopla vaikutti negatiivisesti paitsi talouteen myös kulttuuriin. Se väitti, että turha tieteellisyys pitää karsia pois yliopistojen opetuksesta. Niinpä niissä koulutettiin nuoria pelkästään puolueen ja valtionhallinnon käytännön tehtäviin. Kuitenkin voidaan osoittaa lukuisia asioita, joissa kopla oli viisaampi meidän opetusministeriömme samanvahvuista joukkuetta, mutta se kukistui jo 3—4 vuoden vallassaolon jälkeen. Miten käy meillä?

Lukija voi kommentoida näitä näkökohtia sillä, että Jyväskylässä on toteutettu liian tunnontarkasti ministeriön ohjeita. Näin tietysti on, mutta kannattaa pohtia, miksi näin on käynyt ja mikä estää samanlaisen käytännön leviämisen muihinkin yliopistoihin. Koska tieteen tulee nykyään olla soveltavaa, niin tässä esitettyjä kokeimuksia voitaneen soveltaa muissakin yliopistoissa. Selvältä näyttää, että tältä pohjalta lähtevä tutkintojärjestelmä ei voi olla pitkäikäinen.

VIITATUT KIRJOITUKSET JA TEOKSET:

Borg, Olavi, Tutkinnonuudistusruletti päättyy? *Tiedepolitiikka*, no. 4/1978.

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan *Opinto-opas* 1974—75. Jyväskylä 1974.

Salonen, Veli Martti, Tutkinnonuudistus Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Aineyhdistelmät arvosana- ja koulutusohjelmajärjestelmässä. *Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan moniste*. Jyväskylä 6. 10. 1978.